

مؤلفه های مدیریت اسلامی

مؤلفان:

کیم عزیزی

سید یاسر میری

حسین خروانه

۱۳۹۵

سرشناسه	: عزیزی، کریم، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: مولفه‌های مدیریت اسلامی / مولفان کریم عزیزی، سید یاسر میری، حسین فرزانه.
مشخصات نشر	: تهران: نگار تابان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۸۹ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۱۴۲-۷-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: مدیریت (اسلام)
موضوع	: Management -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: مدیریت (اسلام) -- احادیث
موضوع	: Management -- Religious aspects -- Islam -- Hadiths
موضوع	: مدیریت -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	: Management -- Qur'anic teaching
موضوع	: مدیریت -- اخلاق حرفه‌ای -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	: Executives -- Professional ethics -- Qur'anic teaching
شناسه افزوده	: میری، سید یاسر، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	: فرزانه، حسین، ۱۳۶۲ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵/۲۳۲/۷۴۵۸
رده بندی دیویی	: ۶۵۸/۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۵۸۷۵۴

تهران- اندیشه- فاز ۱ - خیابان ۱۱ شرقی- پلاک ۵ - واحد ۱
 تلفن: ۰۹۳۶۶۹۵۸۹۵۳ - آدرس ایمیل: N.tabanlib@gmail.com

نام کتاب: مولفه‌های مدیریت اسلامی
 مولفان: کریم عزیزی - سید یاسر میری - حسین فرزانه

ناشر: نگار تابان

نوبت چاپ و سال چاپ: اول - ۱۳۹۵
 شمارهگان: ۱۰۰۰ نسخه
 چاپخانه: تایماز
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۱۴۲-۷-۸
 قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶	مقدمه
۷	مفاهیم و تعاریف مدیریت
۸	اصول و ارکان مهم مدیریت
۱۰	مدیریت آینده پژوهی در روایات اسلامی
۲۱	نظارت و کنترل
۲۵	عوامل موثر بر ایجاد فضای خود کنترلی
۲۵	عدالت و مدیریت اسلام
۲۶	حاکمیت اخلاق در دولت
۲۷	عدالت در کلام امام علی (ع)
۳۱	مؤلفه های علم مدیریت در نهج البلاغه (امام امام علی (ع) به مالک)
۴۳	مبانی و اصول علم مدیریت در قرآن کریم
۷۳	فضائل و صفات اخلاقی مدیر در قرآن
۸۱	ویژگیهای مدیریتی مدیر در قرآن
۸۷	منابع

مبنای مدیریت و حکومت اسلامی حکومت برای رسیدن به حق است. مدیریت در جوامع بشری آنقدر مهم است که خداوند رسولانی را برای سرپرستی و هدایت بشر می‌فرستد و هرگز انسانها را بدون مدیر و راهنما و رهبر نمی‌گذارد.^۱

مدیریت فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی سازماندهی بسیج منابع و امکانات هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزش مورد قبول صورت می‌گیرد. واقعاً باید گفت: که در ابتدا انسانها درباره مدیریت حتماً میدانند؟ دانش مدیریت تا چه حد علمی است و آیا مدیریت علم است یا هنر؟ بخشی از مدیریت را میتوان از طریق مدیریت آموزش فرا گرفت و بخشی دیگر را ضمن کار باید آموخت. در واقع بخشی را که با آموزش فرا گرفته می‌شود علم مدیریت است. و بخشی را که موجب به کار بستن اندوختها در شرایط گوناگون می‌شود هنر مدیریت می‌نامند. «به عبارتی دیگر سخن علم دانستن است و هنر توانستن»

اگر در موقعیتی ملاکهای زیر برقرار باشد می‌توان گفت در آن موقعیت مدیریت اعمال می‌شود

۱- فعالیت منظم و سازمان یافته

۲- هدفها: ملاک دوم مدیریت آن است که فعالیت نظام گروهی در جهت تحقق آن

هدایت شود. هدف ممکن است صریح و روشن و غیر صریح و ضمنی باشد.

۳- روابط میان منابع: سومین ملاک آن است که فعالیت منظم در هدف از طریق روابط

معینی که میان منابع موجود برقرار است، صورت می‌گیرد.

۴- انجام دادن بوسیله دیگران: چهارمین ملاک مدیریت آن است که تحقق آنها از طریق

انجام دادن کار با وبه وسیله افراد دیگر صورت می‌گیرد

^۱- فروزنده دهکردی، لطف الله، مدیریت اسلامی و الگوهای آن / تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۶.

۵. تصمیم گیری: آخرین ملاک مدیریت، شرکت فعال در تصمیم گیری است. یعنی ارزشیابی و گزینش راه حل در موقعیتهای پیچیده ای که غالباً توأم با احتمال خطر وعدم اطمینان است. تصمیم گیری همه جوانب مادی، مالی و انسانی را شامل می شود. (الهه مرادیان، ۱۳۸۹)

از مجموعه تعاریفی که در بالا ذکر شد می توان تعریف ذیل را از مدیریت ارائه داد: مدیریت عبارت است از فرآیند منظم در جهت تحقق هدف های معین و از طریق ایجاد روابط میان منابع موجود مادی و انسانی به طور کارا و اثربخش در برنامه ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل.

مفاهیم و تعاریف مدیریت:

برای مدیریت تعاریف مختلفی آمده است: مدیریت را می توان علم و هنر متشکل و هماهنگ کردن، رهبری و کنترل فعالیت های دسته جمعی برای نیل به اهداف مطلوب یا حداکثر کارایی تعریف کرد. ساحر، نظری، مدیریت را هنر اجرای امور بوسیله دیگران توصیف کرده و بر نقش دیگران و قبول هدف از سوی آنان تأکید ورزیده است (فالت، ۱۹۲۴)

گروهی مدیریت را علم و هنر و هماهنگی کوششها، سعی هدایت و کنترل کوششهای اعضای سازمان و استفاده از تمام منابع سازمان برای دستیابی به اهداف معین کرده اند (دانی و همکاران، ۱۹۷۱)

و بالاخره مدیریت را با تکیه بر بعد انسانی آن از یک سو و به گونه های الهی آن از سوی دیگر چنین تعریف می کنیم «مدیریت یعنی کار کردن با مردم، میان مردم برای مردم به خاطر خدا» منظور از تعریف فوق این است که هیچ نهاد اجتماعی بدون در نظر گرفتن مردم یا انسان ها و نیازهای آنها و بدون آن که نظام متعلق به آنها باشد تأسیس نمی شود. (مطهره تهامی، ۱۳۸۵)

چنانکه اگر نگاهی به زندگی پیامبر اکرم بيفکنیم ، می بینیم آن حضرت قبل و بعد از بعثت در میان مردم بودند و همه جا عضو گروه محسوب می شدند با همه بزرگی و عظمت حضرت می فرمود :

« ما أنا إلا لواجد منكم » من کسی جز یکی از شما نیستم برای مردم ، به مفهوم در خدمت مردم و خادم آنها بودن است .

اصول و ارکان مهم مدیریت :

۱- برنامه ریزی : برنامه ریزی عبارت است از تعیین اهداف و تدارک فعالیتها ، امکانات و وسایل برای تحقق اهداف ، مدیر در صورتی می تواند کاری را درست انجام دهد که قبل از انجام آن بداند که چه خواهد به چه چیزی دست یابد .

طرح کار روزانه - تعیین وظایفی که هر روز باید انجام شود . ۲- اولویت بندی وظایف روزانه ۳- انجام دادن وظایف بر اساس اولویت بندی انجام شده در زمان مشخص ۴- بازنگری و ارزشیابی عملکرد روزانه و استفاده از نتایج آن برای اصلاح برنامه

۲- سازماندهی : فراگرد سازمانی یعنی چگونگی ان نظم و ترتیب دادن به کار و فعالیت ، تقسیم و تکلیف آن به افراد به منظور انجام دادن کار و تحقق هدفهای معین . (مطهره تهامی، ۱۳۸۵)

چنانکه در قرآن (آیه ۲۰ سوره نمل) آمده است : « كَفَى الطَّيْرُ فَقَالَ مَالِي لَا أَرَى الْهُدُودَ إِلَّا مِثْلَ الْغَائِبِينَ » سلیمان در جستجوی پرنده (هادن) برآمد و گفت چرا هدهد را نمی بینم یا اینکه از غایبان است .

در آیه فوق به فرازی از زندگی شگفت انگیز سلیمان اشاره کرده است . اجرای هدهد و ملکه سبا را بازگو می کند . (درسهای آموزنده این آیه و تأثیر آن در زندگی همه انسانها و روند همه حکومتها)

۱- رئیس حکومت یا یک مدیر باید آنچنان در سازمان تشکیلاتی خود دقیق باشد که حتی غیبت یک فرد عادی و کوچک را احساس و پیگیری کند.

۲- مراقب تخلف یک فرد باشد و برای اینکه روی دیگران اثر نگذارد محکم کاری کند و پیشگیری لازم را بعمل آورد.

۳- هرگز کسی را نباید غیاباً محاکمه کرد. باید اجازه داد در صورت امکان از خودش دفاع کند.

۴- باید جریمه به مقدار جرم باشد و برای هر جرمی مجازات متناسبی در نظر گرفته شود و سلسله مراتب رعایت گردد.

۳- هدایت و رهبری: وظیفه هدایت و رهبری ایجاب می کند که مدیران همواره با کارکنان خود در کنش و واکنش متقابل قرار گیرند. رهبری در مدیریت، فراگرد اثر گذاری و نفوذ در رفتار اعضای سازمان برای یاری و هدایت آنها در ایفای وظایفشان است.

۴- نظارت و کنترل: نظارت و کنترل مرحله ای از مدیریت است که در آن باید معلوم شود که آیا هدف های سازمانی تحقق پیدا کرده اند یا نه. به عبارت دیگر، نظارت و کنترل، فراگرد ارزشیابی عملکرد فرآیند و سازمانی است. مدیریت خوب مستلزم نظارت و کنترل مؤثر است. کنترل فراگردی است که چهارم حله دارد:

الف- تعیین ملاکها و روشهای سنجش عملکرد با ب- نظارت بر عملکردها و سنجش و اندازه گیری آنها. ج- بازنگری یا مقایسه نتایج حاصل از سنجش عملکرد با ملاکها و اهداف تعیین شده. د- اقداماتی برای تصحیح عملکرد. (طاهره تهامی، ۱۳۸۵)

۵- هماهنگی و ارتباطات: در امر برقراری ارتباط مؤثر در مدیریت رعایت نکات زیر ضروری است:

۱- هر مدیری در درجه اول باید بداند که با ارتباط به چه چیزی می خواهد دست یابد (هدف و منظور پیام برای او دقیقاً روشن باشد)

۲- پیام را بدون هیچ ابهام و پیچیدگی در قالب علائم و نشانه های قابل تشخیص و درک ارسال نماید.

۳- قابلیت پذیرش پیام از سوی مخاطبان را بررسی کند.